

La guerra del fum

Rebel·lió de bars i restaurants contra la prohibició absoluta de fumar en llocs públics tancats.

El nen i la nena repartint cigars per als homes i cigarretes rosses per a les senyores i senyoretetes. Una imatge de les noces tan rònega com entranyable i tradicional. Que enguany desapareixerà. Sempre que s'aprovi i es compleixi la reforma de la llei que preveu de prohibir el consum de tabac a tots els establiments públics tancats.

A poc a poc, els espais públics *lliures de fum* van guanyant la partida, i tot fa pensar que enguany es farà una passa sense retorn cap a la victòria final. Fa uns quants anys ningú no s'imaginava que la fórmula 1 pogués sobreviure sense aquella imatge icònica del cotxe negre i daurat del John Player Special. Doncs no únicament va desaparèixer el cotxe sinó també tota publicitat de marques de tabac a les curses, tant de cotxes com de motos. Les veus alarmistes auguraven que era la mort de la competició del motor. Però no va ser així. D'una altra banda, no fa tants d'anys que era impensable d'anar al cinema i no ser-hi rebut, just abans de començar el film escollit, per l'anunci de Marlboro, amb aquell viril *cowboy* que aspirava nicotina vora el foc després de la dura jornada de feina, mentre sonava la música i el sol es perdia a l'horitzó. Doncs a hores d'ara és impossible de veure-l'hi. I encara més: a alguns dels actors que apareixien en el paper del viril fumador, tampoc ja no els pot veure ningú: Wayne McLaren, David MacLean i Dick Hammer moriren de càncer de pulmó a causa del tabaquisme. Si fins i tot un dels virils *Marlboro Men*, Wayne McLaren, es va convertir a la croada antitabac és que alguna cosa canviava. Els anys d'esplendor del tabac van quedant a la història. Mal temps per al fum. I pitjor

serà el futur, perquè la normativa legal s'endurirà força.

Les successives campanyes contra l'hàbit de fumar han anat donant resultats arreu d'Europa i els Estats Units. A la Unió queden pocs estats lliures per a fumar. L'espanyol és, a la pràctica i a malgrat les mesures imposades fa tres anys, un d'aquests. Els darrers dos anys pareixia que el consum hi disminuïa, però el desembre passat una enquesta del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) alertava que torna pujar. Segons aquest estudi, el 27,3% de la població de l'estat fuma diàriament i un 4,2% fuma esporàdicament. L'enquesta anterior sobre aquest hàbit assegurava que fumava habitualment i ocasionalment un 29,5%. Ara el 31,5%. Alerta grisa: massa fum inhalat.

La prohibició. La Unió Europea de moment no ha establert cap norma d'actuació única per a tots els membres amb relació a fumar en establiments públics. Però el fet és que la tendència cada vegada és més restrictiva pertot. El novembre passat, el Parlament Europeu aprovà una resolució –520 vots a favor, 53 contra i 45 abstencions– que subratllava la importància de convertir la Unió en un “espai lliure de fums a tots els llocs públics tancats”. Tanmateix, els eurodiputats rebutjaren la proposta que la resolució inclogués una petició a la Comissió Europea perquè presentàs “una proposta legislativa a aquesta Cambra sobre la prohibició de fumar el 2011 a tots els llocs de feina tancats”. Tot i la moderació de què presumeix la resolució aprovada per part del Parlament Europeu, la dictadura del tabac es troba en un declivi cert, tan cert com que el vent s'enduu el fum. De fet, la Comissió Europea mateix ha proposat als estats membres que el 2012 unifiquin les normatives, en el sentit que prohibesquin de fumar a tots els establiments públics tancats. En aquests moments, la prohibició és total o gairebé total a Irlanda, Itàlia, Malta, Portugal, Suècia, Bèlgica, la Gran Bretanya, Lituània, Estònia, Alemanya, els Països Baixos i França. És cert, però, que les normes no són ho-

EL TEMPS

L'equip Lotus va ser uns dels més destacats

mogènies i que a cada estat hi pot haver excepcions: a presons, a psiquiàtrics, a clubs de fumadors de pipa, a cafès i restaurants delimitats expressament... Però en general la tendència és clara: cada vegada serà més difícil de fumar en establiments públics tancats.

Seguint aquests aires prohibicionistes generals, a l'estat espanyol la ministra de Sanitat i Consum, Trinidad Jiménez, ha anunciat que enguany s'enduriran les restriccions que hi ha d'ençà del 2006. Aleshores, el govern espanyol dictà la prohibició de fumar a tot bar i restaurant de més de cent metres quadrats. Però el cas és que la norma sovint s'hi ha adaptat de forma confusa i només una petita part d'aquests establiments són avui dia lliures de fum. A tot l'estat espanyol, únicament uns 40.000 llocs tancats d'oci són efectivament de no fumadors, sobre un total de 350.000, segons dades del ministeri. A més, la possibilitat de tenir espais per a fumadors i per a no fumadors en un mateix establiment fa que, a la pràctica, el fumador passiu fumi igualment encara que l'establiment tingui reservat un es-

de la fórmula 1 durant els anys 70 i 80 del segle XX, gràcies al patrocini de la marca de cigarretes John Player Special.

pai suposadament lliure de fum. Ja que parlem de prohibició de fumar en llocs públics, un recordatori històric: durant la Segona República, l'estat espanyol fou el primer de tot Europa que prohibí de fumar a teatres i a cinemes.

El mes de juliol passat, la ministra va anunciar que la societat espanyola era "madura per a prohibir fumar a tots els llocs públics". Feia aquesta declaració en una ràdio, enmig de la psicosi per la pandèmia de grip A, però no passà desapercebuda. Immediatament, sorgiren veus contràries que argüien tant la llibertat individual com els efectes econòmics perniciosos per a tot el negoci de l'oci, especialment el nocturn. Però el govern de Madrid no féu anques enrere. Ans al contrari. Els mesos següents, les declaracions oficials anaren caient l'una rere l'altra i totes en la mateixa direcció: durant el 2010, probablement aprofitant la presidència rotatòria de la Unió —és a dir durant el primer semestre—, es prohibirà de fumar a tots els espais públics tancats, inclosos bars, restaurants, discoteques i qualsevol altre establiment d'oci.

Rebel·lió. D'ençà de l'estiu passat, la polèmica ha anat creixent. Però ha estat a començament d'enguany quan les patronals d'establiments d'oci i d'hostaleria han engegat la contraofensiva, adduint raons econòmiques per a mantenir la situació legal actual o bé perquè la nova normativa s'aprovi, però no sigui aplicada immediatament sinó que s'esperí que els efectes de la crisi econòmica es vagin superant. Amb aquest objectiu, les patronals del sector de la restauració es reuniren el dia 25 de gener a Madrid per establir una estratègia conjunta a fi de pressionar el ministeri. Entre les accions previstes hi ha la recollida de signatures per a criticar la mesura anunciada.

El 17 de gener el president de la Federació Espanyola d'Hostaleria i Restauració (FEHR), José María Rubio, assegurava que si la prohibició absoluta de fumar en llocs públics tancats es fa efectiva serà la ruïna de molts bars i restaurants. "El sector no és favorable al tabac, però sí d'evitar les gran pèrdues econòmiques", va explicar. Segons Rubio, el cost d'una mesura com aquesta

serà el tancament de milers d'establiments, perquè "ara mateix travessam la pitjor crisi econòmica, amb pèrdues de recaptació al voltant del 25%, sobretot als bars petits. Amb la mesura anunciada perdrien, a més, entre un 40% i un 50% de la clientela, amb el resultat general del tancament en molts de casos". Segons aquest representant de la patronal, "la socialització tradicional inclou anar al bar, perquè vivim en un país amb un bar per a cada 175 habitants. Una mesura com aquesta [la que anuncià la ministra espanyola de Sanitat] implicaria que molta gent es quedaria a ca seva i això seria letal per a molts establiments. D'una altra banda, la llei actual és bona; si algú no la complexi, cal que l'administració hi intervingui. És una llei que compleix els requisits de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) respecte a la lluita contra el tabac, i no contradiu cap directiva de la Unió Europea". La FEHR, d'una altra banda, acusa el ministeri encapçalat per Trinidad Jiménez d'hipocresia, perquè, al mateix temps que diu voler lluitar contra el tabaquisme, tot prohi-

La ministra espanyola de Sanitat i Consum, Trinidad Jiménez, ha anunciat que enguany s'ampliarà la prohibició de fumar als espais públics tancats, tal com ja han fet molts estats europeus.

bint absolutament el consum de tabac a tots els centres públics tancats, facilita l'adquisició de tabac en augmentar-ne els punts de venda.

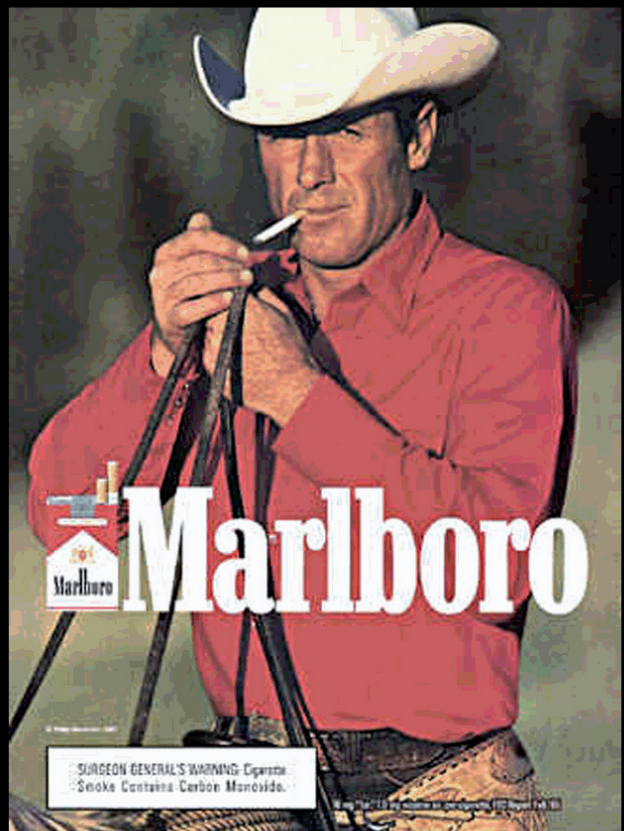
Les crítiques també es deixaren sentir a la reunió de l'Aliança per a l'Excel·lència Turística d'Espanya (Exceltur), una associació formada pels principals grups i empreses hoteleres, entre les quals les més importants són les dels Països Catalans. Aquest *lobby* d'em-

presaris hotelers organitzà a Madrid el cinquè Fòrum Exceltur, al mateix temps que es feia la fira turística Fitur, ara fa quinze dies. El president de l'organització, el mallorquí Sebastià Escarrer –vice-president del Grup Sol–, féu un discurs molt crític cap a la política turística del govern de Rodríguez Zapatero, que acusà d'haver perdut dos anys sense escometre les “reformes estructurals necessàries al sector”, de no tenir

prou sensibilitat cap al turisme, com “ho exemplifica la pujada de l'IVA” prevista per a enguany, i de dur a terme mesures “com la del tabac”, que s'engeguen sense avaluar el possible perjudici econòmic que pot tenir en el turisme.

Països Catalans. La reacció general del sector empresarial de bars i restaurants contra la mesura anunciada ha estat també ràpida i contundent als Països Catalans. A Catalunya, el secretari general de la Federació Catalana d'Activitats Recreatives Musicals (Fecasarm), Joaquim Boadas, acusà la ministra espanyola de Sanitat d'haver enganyat el sector, perquè el mes de maig passat havia assegurat que la prohibició absoluta encara trigaria molt a arribar; i, fos com fos, criticava que no s'hagués tingut en compte el possible cop econòmic. Segons aquesta patronal, a Catalunya, el cost en ocupació d'una mesura com aquesta seria d'uns 30.000 desocupats, de resultes del tancament d'uns 1.000 locals d'oci nocturn. La Fecasarm anuncià que a partir del 15 de gener passat començaria una campanya de recollida de signatures –que s'allargarà fins el mes de maig– per demanar tant a la Generalitat com al ministeri espanyol que la normativa es mantingui com fins ara i que, si de cas, l'administració vetlli perquè es compleixi adequadament allò que preveu la llei.

Al País Valencià, la reacció ha estat igualment molt crítica. La Confederació Empresarial d'Hostaleria i Turisme (Conhostur) alertà el dia 25 de gener que la nova normativa implicaria la pèrdua d'uns 15.000 llocs de feina, el tancament d'uns 4.000 locals i pèrdues del sector valorades entre 1.000 milions i 1.200 milions d'euros. Així ho advertiren en una conferència de premsa el president de l'entitat, Joan Carles Gelabert, el vice-president de la Federació Hotelera de la Comunitat Valenciana, Miquel Àngel Toran, i el vice-president d'afers econòmics de la Federació Empresarial d'Hostaleria de València (FEHV), Manuel Espinar. Asseguraren que dels 34.000 locals que hi al país, un 11% (uns 4.000) no podrien suportar la baixada de recaptació i haurien de plegar. Això voldria dir que la desocupació creixeria d'unes 15.000 persones més. Una situació que descrigueren com a

Un dels primers Marlboro Men, Wayne McLaren, es va unir a la croada antitabac i va acabar morint-se de càncer.

“esgarrifosa” per a l’economia del país, que tindria conseqüències caòtiques “en moments de crisi profunda com la que travessem”. Aquestes patronals es mostraren favorables a mantenir la normativa actual, i anunciaren el suport a la campanya de recollida de signatures per a mantenir-la.

A les illes Balears, l’entitat que ha aixecat la bandera contra la reforma de la llei del tabac és la Confederació d’Associacions Empresariales de Balears (CAEB), la més potent de totes les patronals. El 18 de gener, Francesc Martínez, vice-president de l’Associació Empresarial de Restauració –adscrita a la CAEB–, acompanyat pel president de la CAEB, Josep Oliver, alertà que “a les destinacions turístiques” com les Balears, aquesta mesura significaria un cop econòmic “molt fort”. A parer seu, al voltant d’un 15% de la recaptació de bars i un 8% de restaurants es perdria directament per la prohibició de fumar a tot establiment públic tancat. Segons Martínez, “moltes empreses petites, familiars en molts de casos, haurien de

tancar”, perquè no podrien suportar “les pèrdues causades per aquesta mesura, que arribarien després d’haver aguantat els efectes negatius de la crisi econòmica”. No va avaluar el nombre de llocs de feina que es podrien perdre, però es mostrà convençut que “seria la ruïna total per al sector, perquè molts bars haurien de tancar”. Els empresaris de restauració de les Balears, segons la patronal, “hagueren de fer despeses importants per adaptar-se a la llei del 2006 i, ara, menys de quatre anys després, ens diuen que ja no val. Això és improvisació”. La CAEB es mostra favorable a mantenir la llei vigent en els termes actuals i també s’afegeix a la campanya de recollida de signatures.

Es complirà la llei? La llei antitabac serà reformada enguany en els termes anunciats. Possiblement el govern de Rodríguez Zapatero aprofitarà la presidència rotatòria de la Unió per demostrar el seu compromís amb una Europa tan lliure de fum com sigui possible. Ara bé, la solidesa de la posició gover-

namental ha sofert un canvi perceptible aquestes darreres setmanes. Si durant el segon semestre de l’any passat la ministra espanyola de Sanitat continuava anunciant per al 2010 la prohibició total de fumar en llocs públics tancats, sense cap canvi sobre allò que havia dit a l’estiu, ara ja matisa força. L’allau de crítiques empresarials sembla haver fet diana en el seu govern. Trinidad Jiménez, durant els dies que es duia a terme Fitur, va declarar a TVE que “la reforma de la llei” antitabac “s’aprovarà enguany”, però immediatament afegí que “s’aplicarà quan hi hagi consens; quan arribem a aquest consens serà quan podrà aplicar-se aquesta reforma”. La ministra assegurarà que “jo faig un plantejament de salut pública, però també tinc consideració cap al sector [d’hostaleria: bars i restaurants], i naturalment la darrera cosa que voldria seria afectar negativament un sector econòmic, i encara molt menys el sector de l’hostaleria, que és tan potent”.

Miquel Payeras